

SALT, EL CREIXEMENT D'UN POBLE

PETITA HISTÒRIA D'ARQUITECTURA LOCAL

Reflexionar sobre qualsevol aspecte de la història de Salt, ja sigui antiga o moderna, ens aboca a la mateixa constatació: la inexorable vinculació de la vila a la veïna ciutat de Girona. Això és així en qualsevol camp de l'activitat humana i dels rastres que aquesta deixa i, com veurem de seguida, també en el camp de l'arquitectura, passada i actual.

El context històric

Salt fou, fins ben avançat el segle passat, una petita població dedicada a l'agricultura que venia els productes del camp fonamentalment a la veïna capital, en forma directa o bé manufacturada, i en tots dos casos un cop satisfetes les necessitats d'autoabastament de la població pròpia. Així adquirir justa anomenada la producció de les hortes saltenques de la riba del Ter, com també la gran quantitat de molins instal·lats sobre la sèquia Monar, que treballaven normalment per

compte dels senyors de la vila, i que manufacturaven els cereals de la plana i altres productes.

A mitjan segle passat es produí el primer salt sobtat en la població local, no sols en quantitat sinó també en procedència i en activitat econòmica: la instal·lació de diverses fàbriques tèxtils sobre el curs de la sèquia Monar en fou la causa, i la importància del salt quedà palesa en dues xifres, corresponents respectivament als censos de població de 1843 i 1857: 345 i 1.316 habitants. És a dir, en un període que en termes de demografia es pot considerar poc més que instantani s'havia multiplicat la població gairebé per quatre. No disposem de dades econòmico-urbanístiques d'aquells anys, però sens dubte el creixement urbà d'aquella dècada degué ésser espectacular.

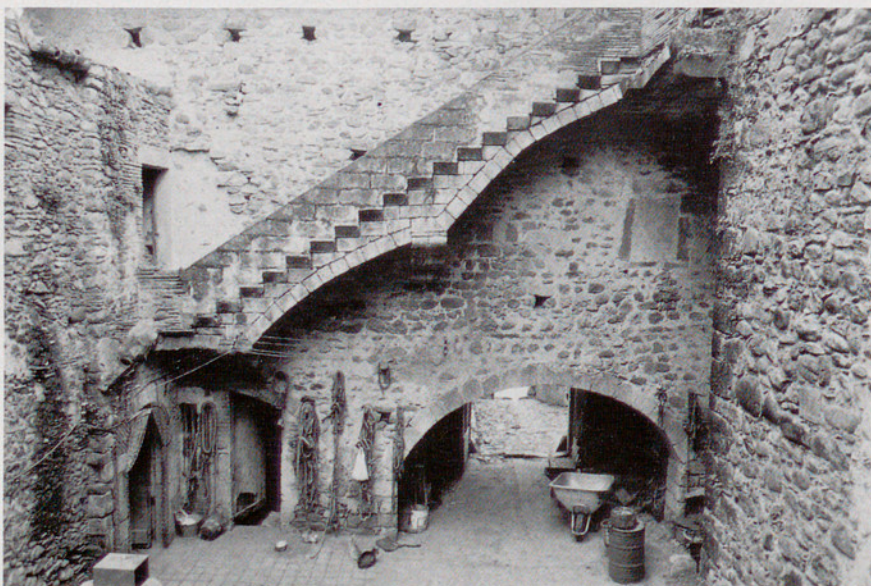
De major i més desgraciat impacte fou el següent salt poblacional que experimentà la població, encara que en termes quantitativs fou molt menor: dels 7.077 habitants de 1960 es passà als 19.543 de 1981. En termes de tipologies arquitectòniques, i dels seus efectes sobre la imatge urbana, fou un autèntic daltabaix: representà, junt amb d'altres

esdeveniments político-administratius, la pèrdua de la identitat local pels seus habitants.

El Salt rural

De l'època anterior al primer salt poblacional (fins a mitjan segle XIX), es pot parlar en termes d'arquitectura de la pròpia d'una població rural dedicada a l'agricultura: bàsicament dues tipologies d'arquitectura domèstica (el mas aïllat i la casa en filera), i un únic edifici d'ús públic: l'església parroquial de Sant Cugat.

Els masos aïllats eren a Salt abundants, com correspon a una població propera a una ciutat murada: la migrada protecció que podia oferir la pròpia estructura de nucli no compensava les incomoditats de no estar-se a peu de la pròpia terra, i la veïna ciutat oferia moltes més garanties de protecció. L'estructura de Salt és, doncs, històricament d'hàbitat disseminat, i per això, dels pocs vestigis arquitectònics que queden d'aquella època, molts són masos, amb variades estructures defensives, segons quins fossin el seu règim de propietat i les terres a protegir. De la gairebé constant vintena de "focs" que esmenten els documents dels segles XIII al XVI, almenys la meitat són masos aïllats, i la resta podem suposar que foren cases agrupades entorn de l'església parroquial. Dels que s'han conservat fins avui, els més notables són els quatre masos que els arqueòlegs X. Alberch i J. Burch estudien en el seu brillant treball *Els masos fortificats del pla de Salt*: mas Llorens, mas Sitjar, torre de Santdionís i torre Mirona, tots ells amb elements defensius, alguns de gran importància. Al marge d'aquests, n'hi ha altres de diverses èpoques i variada qualitat, dels quals destaquen sobretot cal Mut, avui integrat dins el nucli urbà, i el Mas Ribot, residència ocasional dels actuals marquesos de Camps.

EL MAS SITJAR (interior del pati). "El mas Sitjar, un dels masos més importants de l'època medieval".